

ESKİ TKP VE MİLLİ BİRLİĞE AYKIRI POLİTİKALARI

31 Ağustos 2024

Yıldırım Koç

Anadolu'da Yunan işgaline ve emperyalizme karşı Kurtuluş Savaşı'nın başladığı aylarda, İstanbul'da 1919 Ekim'inde yapılan bir toplantıda (komünist) Spartakistlerden Berlin Darülfünunu talebesi İhsan Raif Bey, yaptığı konuşmada (İkdam, 25 Ekim 1919) milliyetçiliğe şöyle karşı çıkıyordu: "Türk milleti harp istiyor dediler. Irak'ın kumlarında, Çanakkale'de, Kafkas'ın dağ tepelerinde ameleleri öldürdüler. (...) Amele, sen düşmanını tanı. Senin düşmanın Rum, İngiliz, Fransız değildir. Dünyada senin düşmanın, sermaye sahipleridir. (...) Biz milliyetçi fırkalar istemiyoruz." (Erden Akbulut-Mete Tunçay, *İstanbul Komünist Grubu'ndan (Aydınlık Çevresi) Türkiye Komünist Partisi'ne, 1919-1926, 1. Cilt, 1919-1923, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul, 2012;57-58*)

Eski TKP'nin önde gelen yöneticilerinden Salih Hacıoğlu'nun Komintern İcra Komitesi Riyaseti'ne İstanbul'dan gönderdiği 1 Eylül 1923 tarihli raporda da şu ifade yer alıyordu: "İstanbul ameleleri arasında zafer neşesiyle milliyetçilik cereyanları kuvvetlenmeye başlamıştı. Buna karşı koymak için milliyetçilik aleyhinde şiddetli propagandalar yapılmak üzere nüvelere kat'i talimatlar verildi. Ve aynı zamanda Bulgaristan'daki Ziya gazetesine bu maksada binaen makaleler ve beyannameler yazarak bu gazete İstanbul amelelerine tevzi edildi." (Akbulut, Erden – Ülker, Erol, Hafı TKP ve THİF Genel Sekreteri Salih Hacıoğlu, *Belgelerle Yaşamöyküsü, Sosyal Tarih Yay., İstanbul, 2020;120*)

Mustafa Kemal Paşa'nın eski TKP'ye karşı tavrını değerlendirebilmek için, o yıllarda eski TKP'nin ve önemli kadrolarının milliyetçilik ve ülkenin ve milletin bütünlüğü gibi konulardaki görüş ve açıklamalarını izlemek gereklidir.

Eski TKP, milliyetçilik karşıtı (ve "enternasyonalizm" adına Sovyet Rusya yanlısı) politikasını, özellikle çeşitli etnisitelerin ayrılma hakkı konusunda dile getirdi.

Eski TKP'nin kitleler üzerinde hiçbir gücü ve etkisi yoktu. Eski TKP'nin üye ve sempatizan sayısı ve kitlelere ulaşmada kullandığı araçlar, günümüzde çok sayıdaki sosyalist/komünist örgütlenmelerin önemlice herhangi birinin kadro ve sempatizan sayısından ve iletişim olanaklarından çok daha azdı. Bu nedenle, çeşitli belgelerinde yer alan bölücü görüş ve talepler, Sovyet Rusya ve 1923 yılından itibaren Sovyetler Birliği'ne bağımlılığın ve onların taleplerinin bir sonucuydu; halkı etkileme gibi bir çabaya hizmet etmiyordu. Eski TKP'yi oluşturan kesimler, Kurtuluş Savaşı sürecinde kurtuluş ve bağımsızlık mücadelesine önemli bir katkıda bulunmadı. Bir de Sovyetler'e bağımlılık ve bağılıklarının bir sonucu olarak bölücülüğü savunduklarında, tepki çektiler.

Türkiye Komünist Partisi, Lenin'in belirli koşullarda desteklediği ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını programlarına geçirdi ve emperyalistlerin Türkiye'yi zayıflatmada ve parçalamada kullandıkları bir araca (böyle bir amacı olmasa da) yeşil ışık yaktı. Sovyetler Birliği de Türkiye'nin politikalarını etkilemede "Kürt kartı"ni kullanmaya çalıştığında, ona yardımcı oldu.

TKP, 1920 Koçgiri, 1925 Şeyh Sait, 1930 Ağrı ve 1937/38 Dersim isyanlarını yaşamış ve bunlardan büyük zarar görmüş olan Kemalist yönetim açısından çok tehlikeli bir politika benimsedi. Bu isyanlar sırasında Sovyetler Birliği'nin Türkiye yanlısı tavrı, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına dayanmıyordu; Türkiye topraklarında emperyalistlerin

kontrolündeki bir Kürt devletinin Sovyetler Birliği açısından yaratacağı büyük tehdiye bağılıydı. Yoksa Komintern de, TKP de, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savundu. Ancak eski TKP'nin attığı taş, ürküttüğü kurbağaya değmedi. Çeşitli belgelerinde yer alan bölücülük, Türkiye'deki farklı etnisitelerden eski TKP'ye bir destek sağlamadı; ancak devletin ve siyasi iktidarın oklarını üzerine çekti.

10-16 Eylül 1920 günleri Bakü'de toplanan Türkiye Komünist Teşkilatları Birinci Kongresinde kabul edilen Türkiye Komünist Fırkası Programı'nda bölücülük kabul ediliyordu:

"7- T.K.F. muhtelif milletlere mensup inkılâpçı amele ve rençber sınıfları arasındaki eski düşmanlıkları kaldırmak için aşağıdaki en kat'î çarelere girişir: (elif) Dil ve hars nokta-i nazarından her milletin tam hürriyetini temin ve bu itibarla bir veya diğer millete mahsus olan her türlü imtiyazları ilga eder. (be) T.K.F. hükûmet teşkilâtında muhtelif milletlere mensup amele, rençber şûrâlar cumhuriyeti teşkilini kabul ve "hür milletlerin hür ittihadı" esasında olmak üzere federasyon usulünü tercih eder. (pe) Fırka amele ve rençber sınıfları da tamamen ayrı ve müstakil yaşamak ceryanlarına kapılmış olan milletlerin arasında kanlı nizalar çıkmasına yer vermemek için bu gibi meselelerin "plebisit" usulüyle: Umumî reye müracaatla halline delâlet eder." (Akbulut, Erden – Ülker, Erol, Komintern, TKP ve Kürt İsyanları, Yordam Kitap, İstanbul, Mart 2022;86)

Ankara'da kurulu Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası'nın 1922 yılı Ağustos ayındaki Ankara Kongresi'ne sunulan Program tasarısının milliyet konusundaki düzenlemesi de şöyleydi: "Parti ulusal azınlıkların siyasal haklarından ve özerk yönetimler örgütlemelerinden yanadır." (Akbulut-Ülker, Mart 2022;88)

TKP'nin 1925 yılında gerçekleştirilen Akaretler Kongresi'nde alınan karar çok ihtiyatlıydı ve "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı"ndan söz etmiyordu: "TKP, hükûmetin küçük milliyetleri Türkleştirme siyasetine karşı mücadele edecek ve bunları sadece TKP'nin zaferinin onlara kendi örf ve adetleri içerisinde gelişme özgürlüğünü sağlayabileceğine ikna etmeye çalışacaktır. Onlara Türkiye'den ayrılmak istemenin çılgınlık olacağını gösterecektir; zira bunun hemen arkasından emperyalist bir gücün pençelerine düşeceklerdir." (Akbulut-Ülker, Mart 2022;106-107)

Ancak 1926 yılında toplanan Viyana Konferansı'nda kabul edilen ve Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi tarafından 1927 yılında onaylanan Faaliyet Programı'nda azınlıklara ve Türk soylu olmayanlara ayrılma hakkı tanınıyordu:

"8. T.K.P. milli ekalliyetlere karşı kullanılan zulüm siyasetini ve bugünkü şerait içinde Müslüman ekalliyetler için kullanılan Türkleştirme şeklindeki tazyikatı şiddetle ve tamamen red eder.

"T.K.P. bu ekalliyetlerin kendi mukadderatlarını serbestçe tayin etmek hususundaki sarih haklarını tanıır.

"Bu duçar-ı gadr olmuş milletlerin boyunlarına geçirilen boyunduruklara karşı tam bir mücadelelerini temin için onları Türk amele ve köylüleriyle kardeşçe bir ittihadı davet eder.

"Kürt, Çerkes vesaire şeyh ve beylerinin topraklarının müsaderesiyle bunların fakir halk arasında tevzii; bu ekalliyetlerin inkılâp lehine kazanılmaları için yegâne yoldur." (Akbulut-Ülker, Mart 2022;146-147)

Eski TKP'nin faaliyet programı ve parti programına Kürtler konusunda bu tür talepler koymasının bir nedeni, Sovyetler Birliği'nin "Kürt kartını" Türkiye'ye karşı kullanma çabası

olabilir. 1923 yılında Azerbaycan Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti'nde Kızıl Kürdistan (Sor Kurdistan veya Kurdistan Uezd) adıyla bir idari birim oluşturulmuştu. Bu birim 1929 yılında tasfiye edildi ve ardından 30 Mayıs 1930 tarihinde Kurdistan Okrug adıyla bir birim oluşturuldu. Ancak Türkiye'nin bu konudaki duyarlılığı dikkate alındı ve 23 Temmuz 1930 tarihinde bu idari birim tasfiye edildi. Bu kararda, 1926 yılında başlayan ve 1930 yılında zirveye ulaşan ve bastırılan Ağrı İsyanı etkili olmuş olabilir.

Eski TKP'nin 1926 Programının ana hatları 1925 yılındaki kongresinde belirlendi. "Ertesi sene zarfında merkez komitasının harici bürosu bu lâihayı tadil ederek mazbut bir program şekline sokmuş; bu proje, 1926 fırka konferansı tarafından tadil ve kabul edildikten sonra, Komintern'in tasvibine mazhar olmuştu." Eski TKP'nin parçasını oluşturduğu Komintern'in onayladığı programda Türkiye Cumhuriyeti devletinin bütünlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik şu bölümler yer alıyordu (metin aynen aktarılmaktadır):

"(11) T.K.P. milli ekalliyetlerin, Türkiye'den ayrılmak hakkı da dahil olmak üzere, mukadderatlerini bizzat tayin etmek haklarını bila kaydü şart tanıır. Halk fırkasının müslüman ekalliyetleri zorla türkleştirme ve hıristiyan ve Musevi ekalliyetleri de ezmek siyasetine her vasıta ile muhalefet eder." TKP (azınlıklar) "onlar için hukukta tam bir müsavat, lisanlarını kullanmak ve tedvin ve tedris etmek hususunda tam bir serbesti (...) talep eder."

"(55) "A.K.H. (Amele ve Köylü Hükümeti) kesif halk kütleleri halinde yaşayan milli ekalliyetlere (kürtler, lazlar) mukadderatlerini serbestçe tayin etmek ve arzu ederlerse Devletten ayrılmak hakkını bahşeder. (...) Aynı zamanda, bir sovyet cumhuriyeti şeklinde teşekkül eden Türkiye amele ve köylü hükümeti, imperyalizme ve derebeylerine karşı elbirliğiyle mücadele için, mazlum milli ekalliyetlerin emekçi kütleleri ile sovyet cumhuriyetleri federasyonu şeklinde bir ittifak akdine matuf bir siyaset takip eder." (TKP Programlarının tam metinleri için bkz. Mete Tunçay, Türkiye'de Sol Akımlar Cilt 1 1908-1925, İletişim Yay., İst., 2009; Mete Tunçay, Türkiye'de Sol Akımlar Cilt 2, 1925-1936, İletişim Yay., İst., 2009 veya Ürün Yayınları, TKP Programları ve Mustafa Suphi Tezleri, İstanbul, 1997)

Şefik Hüsnü, B.Ferdi imzasıyla Komintern'in yayın organında 1926 yılında yayımlanan yazısında, Türkiye'ye şu öneride bulunuyordu: "Kürdistan'ın geniş halk kitlelerine, İngilizler'in baskısından ve kendilerini ezen feodaller ve dincilerden kurtulur kurtulmaz kendi hükümet biçimlerini kendilerinin belirleme hakkının tanınacağına resmen açıklanması." (Şefik Hüsnü, *Yazı ve Konuşmalar*, Kaynak Yay., İstanbul, 1995;22)

Eski TKP'nin yayın organlarından Kızıl İstanbul gazetesinde (Temmuz 1930, Sayı 1) "Ahmet" imzalı "Şarktaki Köylü Harekâtı" yazısında şu değerlendirme yapılıyordu:

"Kemalist burjuvazi Kürdistanı bir müstemleke halinde kullanmakta ve onun kanını emmektedir. Milli ekalliyetlere karşı kemalistlerin takip ettiği bugünkü tazyikkâr aksi inkılapçı siyaseti de buna inzınam edince Kürdistan köylülerinin kaç katlı bir istismar altında bulundurulduğu meydana çıkar. (...)

"Türkiye'deki bütün milli ekalliyetlerin ve bu meyanda Kürtlerin kendi mukadderatına kendilerinin hakim olması temin edilmelidir." (Akbulut, Erden- Ülker, Erol, Komintern Dönemi TKP Tarihi 3, Türkiye Komünist Partisi'nin Bölünmesi, 1928-1932, Yordam Kitap, İstanbul, Aralık 2023;372)

Şefik Hüsnü'nün 7.8.1930 tarihinde Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi Doğu Sekreterliği'ne yazdığı yazıda şöyle deniyordu: "Türkiye, bugün değilse de dün büyük

emperyalizmlerle aynı düzeyde bir emperyalist güçtü; Kürdistan da Kemalistler için bu emperyalist Türkiye'nin bir mirasıdır. Ankara hükümeti, tüm güçsüzlüğüne rağmen, üzerinde hiçbir hakkı olmayan toprakları büyük bir kıskançlıkla muhafaza etmeye çaba harcamasıyla, eski rejimle aynı emperyalist eğilimleri beslediğini gösteriyor." (Akbulut-Ülker, Aralık 2023;339)

1930 yılında Ağrı isyanı çıktı. Sovyetler Birliği, Ağrı isyanının Sovyetler Birliği'ne yönelik bir saldırının unsuru olduğu görüşündeydi. Komintern, 1930 yılında TKP üyelerine "gizli" kaydıyla gönderdiği mektupta şu değerlendirmeyi yaptı:

"Kürt isyanının esas amacı, Türkiye'yi Sovyet karşıtı bloğa katmaktır. Kürtlerin isyanı, İngiliz ve Fransız emperyalistleri tarafından hazırlanmış ve örgütlenmiştir. İngiliz ve Fransız emperyalistleri bu amaç için Türkiye'deki monarşistlerin ve Ermeni Beyaz Ordularının (Taşnaklar) hizmetinden yararlanmışlardır. Bu isyan, hemen hemen bütün esas Kürt bölgelerine yayılmıştır. İsyancıların donatımı konusunda ise Fransız emperyalistleri İngilizlerden daha büyük rol oynamıştır." (Perinçek, Mehmet, Sovyet Devlet Kaynaklarında Kürt İsyanları, Kaynak Yay., İstanbul, 2014;141)

TKP'nin merkez komitesi yayın organı olan İnkılâp Yolu dergisinin Temmuz-Ağustos 1930 sayısında Ağrı isyanı incelendi. TKP, isyana değil, isyanın "derebeyleri ve serseri çete reislerinin rehberliğinde" olmasına karşı çıkıyordu. TKP'nin 31 Temmuz 1930 tarihli açıklamasının bazı bölümleri aşağıda sunulmaktadır:

"Burjuva gazetelerinin eşkiyadan, çapulcu çetelerinin tenkilinden bol bol bahsetmelerine rağmen, tam manasıyla hoşnutsuz bir halkın hükümet siyasetine karşı kütleli bir kıyama karşısında bulunuyoruz. (...) Siyasi mahiyetine gelince, Kürt isyanı, başına geçip ona istikamet verenlerin şiarları, niyetleri ve intisapları itibarıyla, emperyalizme alet olan, halkın ve inkılabın menafiine mugayir [menfaatlerine aykırı], koyu mürteci geri bir harekettir. (...) Halkın niçin ayaklandığını araştırmak bu manada kendiliğinden meydana çıkar. Onun dertleri ve duyguları malum. O neticesi milli ekalliyetleri diledikleri gibi yaşamak haklarından mahrum etmek, iktisadi ve mali tedbirlerle yoksul kütleri mahv u perişan etmek olan, ancak zenginleşen tabakaların menafiine uygun, 'halk aleyhtarı' müstebit bir siyaset sistemine nihayet vermekten gayri sefalet ve ıstıraptan yakayı sıyırmanın çaresini göremiyor. Bu bakıma göre isyan masum köylülüğün bir kurtuluş mücadelesidir. Bu mücadelede mürtecilerin peşinden gitmekle köylülük feci bir surette yanılıyor. Bizzat kendi maksatlarına göre hareket etmiş oluyor. Fakat onu mazur görmek lazımdır. Bugüne kadar hangi samimi inkılapçı fırka çıktı, ona hakikati anlattı da o dinlemedi? Bu sahada Türkiye Komünist Fırkası da vazifesini yapmak fırsatını henüz ele geçirmiş değildir. Biz eminiz ki yoksul köylülük, önünde başka bir kurtarıcı teşkilat görmediği için, derebeylerinin ve serseri çete reislerinin rehberliğini kabul ediyor. Saf inkılap gayelerimizle biz kendimizi onlara tanıttığımız gün derhal komünist teşkilatları etrafında toplanacakları ve memleket mikyasındaki büyük amele ve köylü hareketlerine iştirak suretiyle hem kendi mahalli menfaatlerine hem de amele ve köylü inkılâbının umumi ve yüksek menfaatlerine çok müessir hizmetler ifa edecekleri muhakkaktır." (Mete Tunçay, Türkiye'de Sol Akımlar Cilt 2, 1925-1936, İletişim Yay., İst., 2009;239-240)

Şefik Hüsnü'nün TKP'nin yayın organlarından İnkılâp Yolu'nun Temmuz-Ağustos 1930 tarihli sayısında yer alan "İkinci Kürt İsyanı" başlıklı yazısıysa bir hayal dünyasında yaşadığını gösteriyordu:

“İsyan mazlum köylülüğün bir kurtuluş mücadelesidir. Bu mücadelede mürtecilerin peşinden gitmekle köylülük feci bir surette yanılıyor, bizzat kendi maksatlarına karşı hareket etmiş oluyor. Fakat onu mazur görmek lazımdır. Bu güne kadar hangi samimi inkılapçı fırka çıktı, ona hakikati anlattı da o dinlemedi? Bu sahada Türkiye kommunist fırkası da vazifesini yapmak fırsatını henüz ele geçirmiş değildir. Biz eminiz ki yoksul köylülük, önünde başka bir kurtarıcı teşkilât görmediği için, derebeylerinin ve serseri çete reislerinin rehberliğini kabul ediyor. Saf inkılâp gayelerimizle biz kendimizi onlara tanıttığımız gün derhal kommunist teşkilatları etrafında toplanacakları; ve memleket mikyasındaki büyük amele ve köylü hareketlerine iştirak suretile hem kendi mahalli menfaatlerine hem de amele ve köylü inkılâbının umumi ve yüksek menfaatlerine çok müessir hizmetler ifa edecekleri muhakkaktır. Bütün bu mülâhazat diğer mintakalardaki türk köylüleri için de varittir. Onlar da bugün tamamile aynı vaz’iyettedirler, aynı dertler içinde çirpiniyorlar. Eğer kürtler gibi silaha sarılmıyorlarsa, ve herhangi bir harekete girişmiyorlarsa bu onların deha az sıkıntıda olduklarını; Ankara diktatorluğuna karşı deha az dış bilediklerini, veyahut daha kanaatkâr ve daha uslu olduklarını göstermez; bunun sebebini münhasiren kendilerine yol gösterecek her hangi bir teşkilatın bulunmamasında aramak icap eder.” (Akbulut-Ülker, Aralık 2023;375)

TKP’nin 1930 Faaliyet Programı’nda da bölücülük vardı:

“Bütün bu çalışmalardan sonra KEYK tarafından 1930’da onaylanarak Ocak 1931’de kaleme alınmış bir önsözle İnkılâp Yolu Yayınları’ndan bir kitap olarak basılan Faaliyet Programı’nda ulusal sorunla ilgili maddelerin nihaî hali şöyledir:

“11. T.K.P. millî ekalliyetlerin, Türkiye’den ayrılmak hakkı da dahil olmak üzere, mükadderatlerini bizzat tayin etmek haklarını bila kaydü şart tanır. Halk fırkasının müslüman ekalliyetleri zorla türkleştirmek ve hıristiyan ve musevî ekalliyetleri de ezmek siyasetine her vasıta ile muhalefet eder. Bundan mada bu ekalliyetlerin emekçi kütlelerine, bey ve ağalarının ve burjuvazilerinin kısmen halk fırkasına yaklaşmak ve kısmen de imperyalisme satılmak şekillerini alan hiyanetlerini izah ile onları türk emekçilerle birlikte, istismarcı sınıflara ve imperyalisme karşı mücadeleye sevkeder. T.K.P. onlar için hukukta tam bir müsavat, lisanlarını kullanmak ve tedvin ve tedris etmek hususunda tam bir serbesti, köylülerin ve küçük aşiret efradının yarı-derebeyi efendilerine ve reislerini esir olmaktan kurtarılmasını, bu bey ve ağalara ait erazinin ve hayvanatin köylülere ve aşiret efradına parasız dağıtılmasını talep eder.” (Akbulut-Ülker, Mart 2022;154)

Komünist Enternasyonal Doğu Sekreterliği’nin 8 Aralık 1930 tarihli “Türkiye Hakkında Kararı” da Türkiye’de komünistlerin bölücülük yapmasını zorunlu kılıyordu:

“TKP milli azınlıklar, özellikle de Kürtler ve Lazlar arasında çalışmaya özel bir önem vermek zorundadır. Bu açıdan TKP’nin ana görevi şunlardır:

“a) Milli azınlıkların menfaat ve haklarını savunmak, onların kendi kaderlerini tayin hakkı için mücadele etmek, milli azınlıkların Kemalizm tarafından vahşice sömürülüp boyunduruk altında tutulduklarını açığa vurmak, kendi dillerini konuşma ve kültürlerini koruma, demokratik olarak kendi kaderlerini belirleme hakkını savunmak; (...)

“e) Kürtlerin milli-devrimci öğelerini tek bir örgüt çatısı altında birleştirmeye çalışmak;

“TKP aynı zamanda Lazlar arasında çalışmaya özel bir önem vermelidir. Lazistan’da denizciler, balıkçılar ve köylüler de çifte boyunduruk altında sömürülmektedirler. Lazlar arasında TKP’nin Bolşevik milli politikası Kürtlere göre çok daha uygun bir temel bulmaktadır zira: 1) Lazlar arasında sınıfsal ayrışım Kürtlere göre daha ileri gitmiştir; 2) Lazlar arasında devrimci hareket daha büyük bir geleneğe sahiptir; 3) SSCB ile doğrudan komşuluk ve SSCB ile yakın

İlişkiler Lazlara Sovyet sisteminin ve Sovyet iktidarının milli politikasının üstünlüğünü somut olarak göstermiştir.” (Akbulut-Ülker, Aralık 2023;465-466)

Türkiye Komünist Gençler Birliği'nin 1934 yılında kabul edildiği düşünülen Faaliyet Programı'nda da bölücülük yapıyordu:

“Kürt, Laz, Çerkes ve sair milli ekalliyetlerin emekçi gençliğine her yerde ve her hususta Türkiye emekçi gençliği ile müsavi haklar isteriz. Bütün istediklerimiz kardeşlerimiz olan milli azlıkların emekçi gençlerine de aittir. Biz Kemalist burjuvazinin milli azlıkları zorla Türkleştirmesinin aleyhindeyiz. Milli ekalliyetler her milletin ana lisanlarında yazdırıp okuttur üze milli mektepler açtırılmasını isteriz. Ekalliyetlere milli askeri birlikler ve teşkilatlar isteriz.” (İşlet, Banu – Kesim, Cemile Moraloğlu, Türkiye Komünist Gençler Birliği 1920-1935, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul, 2014;232)

Türkiye Komünist Partisi'nin 1936 yılında (Komünist Enternasyonal'in 1935 yılındaki 7. Kongre kararları uyarınca TKP'nin çalışmalarında temelden bir değişiklik yapılması talimatınının, diğer bir deyişle, desantralizasyon veya separat kararı öncesinde) kabul edilen Faaliyet Programı'nda da bölücülük anlayışı hakimdi:

“T.K.P. milli azlıkların, Türkiye'den ayrılmak hakkı da dahil olmak üzere, mukadderatlarını bizzat tayin etmek haklarını kayıtsız ve şartsız tanır.”

“T.K.P. onlar için hukukta tam bir müsavet; lisanlarını kullanmak, tedvin ve tedris etmek hususunda tam bir serbesti; köylülerin ve küçük aşiret efendisinin yarı-derebeyi, efendilerine ve reislerine esir olmaktan kurtulmalarını; bu bey ve ağalara ait arazinin ve hayvanların köylülere ve aşiret efradına parasız dağılmasını talep eder.” (Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi Dış Bürosu 1962 Konferansı, TÜSTAV Yay., İstanbul, 2002;172-173)

“A.K.H. (Amele ve Köylü Hükümeti) kesif halk kütleleri halinde yaşayan millî ekalliyetlere (kürtler, lâzlar) mukadderatlarını serbestçe tayin etmek ve arzu ederlerse Devletten ayrılmak hakkını bahşeder. Millî ekalliyetlere mensup kommunistler, milletdaşları arasında işçilerin beynelmilel tesanüdü lehinde propaganda yapmak, kendilerini maddî ve hususî menfaatler mukabilinde kısmen halk fırkasına, kısmen imperyalistlere satan varlıklı hakim sınıflarının nasıl emekçi kütlelerine imperyalizm boyunduruğunu geçirmeğe uğraştıklarını anlatmak suretile, millî ekalliyetlere mensup işçiler ve köylülerle türk işçi ve köylülerinin kardaşçe ittihadı lehinde mücadelede bulunmak mecburiyetindedirler. Aynı zamanda, bir Sovyet cümhuriyeti şeklinde teşekkül eden Türkiye amele ve köylü hükümeti, imperyalisme ve derebeylerine karşı elbirliğiyle mücadele için, mazlum millî ekalliyetlerin emekçi kütleleri ile Sovyet cümhuriyetleri federasyonu şeklinde bir ittifak akdine matuf bir siyaset takip eder.” (Akbulut-Ülker, Mart 2022;155; aynı metin için bkz. 1962 Konferansı, 2002;183-184)

Eski TKP'nin politikalarının Sovyetler Birliği tarafından belirlenmesinin örneklerinden biri, bölücülük konusundaki tavır değişikliğidir.

Nazilerin Almanya'ya 1933 yılı Ocak ayında iktidara gelmelerinin ardından Sovyetler Birliği'nin politikaları değiştirildi. Bu değişiklik Komintern'in 1935 yılında toplanan 7. ve son kongresine yansıtıldı. Komintern yönetimi, eski TKP yönetimine, bu kongrede alınan kararlar doğrultusunda talimatlar ilettiler. TKP tarihinde “separat” veya “desantralizasyon” olarak bilinen süreç başlatıldı; eski TKP'ye, CHP ve devlet ile iyi geçinme emri geldi. Bu emirden sonra, 1937 yılı başlarında Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi tarafından kabul edilen “Türkiye Komünist Fırkası Merkez Komitesi Beyannamesi”nde azınlıkların

ayrılma hakkı gibi, eski TKP'nin yıllardır programına ve diğer belgelerine koyduğu ilke çıkarıldı.

Erden Akbulut ve Erol Ülker'in 2022 yılında yayımlanan kitabında bu durum şöyle anlatılmaktadır:

"Yine de 1937 yılı başlarında KEYK tarafından kabul edilen Türkiye Komünist Fırkası Merkez Komitesi Beyannamesi'nin ilgili bölümünde kendi kaderini tayin hakkına en ufak bir göndermeye rastlamıyoruz:

" (...) Milli azlıkların (Kürtlerin, Lazların ve ilh...) hususi ihtiyaçlarını da geniş bir ölçüde hesaba katmayı Türk milletinin hayati menfaatleri zaruri kılmaktadır. Emperyalizm ajanları, bu Türk olmayan ahalinin hoşnutsuzluklarını parmaklarına dolayarak onların hakim sınıflarıyla birlikte, Türkiye'den ayrılmaları lehinde tahrikatta bulunmakta ve hatta imkan bulunca karışıklıklar, isyanlar çıkartmaktadırlar. Türk Cumhuriyetini zayıflatmak ve parçalamak gayesini güden bu tezviri cesurane bir toprak ıslahatı kökten silip süpürecektir. Millî azlıklara toprak, anadillerini serbestçe kullanmak ve kültürlerini inkişaf ettirmek hakları ve istedikleri yere gitmek ve yerleşmek serbestisi verilirse, bu azlıklara mensup efrat cumhuriyetin sadık vatandaşları haline getirilmiş olacaktır. (...) " (Akbulut-Ülker, Mart 2022;253)

Eski TKP'nin bölücülük konusunda parti programı, faaliyet programı ve çeşitli açıklama ve yayınlarında yer alan ifadeleri kendisine hiçbir yarar sağlamadı, Kürtler veya Lazlar içinde bir taban oluşturabilmesine yol açmadı; tam tersine, devletin son derece duyarlı olduğu bir konuda, bu açıklamalar bile eski TKP'nin hedef yapılmasında önemli bir etmen oldu. Bu tavır, Türkiye'deki bir ihtiyacın değil, eski TKP'nin bağlı ve bağımlı olduğu Sovyet Rusya ve Sovyetler Birliği'nin taleplerinin sonucuuydu. Sovyetler Birliği'nin bu konudaki tavrı ise, Türkiye'nin politikalarını etkilemede gerektiğinde "Kürt kartı" nı oynayabilme düşüncesiyle bağlantılıydı.